

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра психологічного консультування і психотерапії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

20 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Візуальна психодіагностика

Міжфакультетська дисципліна

2019- 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету психології

«21» серпня 2019 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Лісеная Алла Михайлівна старший викладач кафедри психологічного консультування і психотерапії

Програму схвалено на засіданні кафедри психологічного консультування і психотерапії

Протокол від «31» травня 2019 року, протокол № 8

Завідувач кафедри психологічного консультування і психотерапії

А.С. (підпис) (Кочарян О.С.)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від «14» серпня 2019 року, протокол № 6

Голова методичної комісії факультету психології

Ю.А. (підпис) Гімаєва Ю.А.
(прізвище та ініціали)

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни

Візуальна психодіагностика (міжфакультетська дисципліна)

Дію робочої програми продовжено на 2020-2021 н.р.

Заступник декана факультету психології з навчальної роботи

« 23 » червень 2020 р.

(підпис)

Олена НЕВОСННА

Голова методичної комісії факультету психології

« 23 » червень 2020 р.

(підпис)

Юлія ГІМАЄВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Візуальна психодіагностика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (міжфакультетська дисципліна).

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – надати студентам уявлення щодо знань та умінь в області традиційних і нетрадиційних для психології методів візуальної психодіагностики та використання їх у практичній діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- ознайомити з теоретичними питаннями курсу «Візуальна психодіагностика»;
- освоїти методи візуальної психодіагностики;
- набути практичного досвіду візуальної психодіагностики.

1.3. Кількість кредитів - 3 (денна форма навчання).

1.4. Загальна кількість годин – 90 (денна форма навчання).

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2, 3 -й	
Семестр	
3, 5-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні заняття	
год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
58 год.	
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

1. Знати методологічні принципи візуальної психодіагностики.
2. Вивчити предмет, методи, основні проблеми візуальної психодіагностики.
3. Вивчити історію візуальної психодіагностики.
4. Знати класифікацію діагностичних методів в психології.
5. Вивчити теорії темпераменту, та характеру.
6. Знати психологічні типології особистості.
7. Ознайомитись з візуальною характерологією.
8. Знати основні напрямки візуальної психодіагностики.
9. Знати типи конституції тіла та їх психологічні характеристики.
10. Знати ознаки та прояви обману.
11. Вивчити мову жестів.
12. Знати теорію невербальних комунікацій.
13. Знати теорію графології.
14. Знати місце і роль фізіогноміки у візуальній психодіагностиці.

15. Вміти застосовувати методи візуальної психодіагностики на практиці.

2.

Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні принципи візуальної психодіагностики.

Тема 1. Загальна характеристика візуальної психодіагностики.

«Візуальна психодіагностика» як розділ психології. Зміст «Візуальної психодіагностики» як загальнонаукового напрямку в області психології та кадрового менеджменту. Завдання та предмет «Візуальної психодіагностики».

Тема 2. Методи «Візуальної психодіагностики».

Метод спостереження. Помилки спостереження. Метод автобіографічний. Метод емпатичного слухання. Проективні методи.

Тема 3. Історичні коріння «Візуальної психодіагностики».

Етапи розвитку «Візуальної психодіагностики». Роль міждисциплінарного підходу в оформленні комплексного напрямку, пов'язаного з візуальною психодіагностикою.

Тема 4. Зв'язок «Візуальної психодіагностики» з традиційними науками.

Зв'язок «Візуальної психодіагностики» з антропологією, генетикою, фізіологією, медициною, психологією і філософією.

Тема 5. Типології особистості.

Типології особистості: їх історія і сучасний розвиток. Нейрофізіологічний, конституціональний і функціональний підходи до вивчення людини і стилю її поведінки.

Функціональні теорії особистості (А.Ф.Лазурський, І.П.Павлов, К.Юнг, К.Леонгард).

Тема 6. Конституціональні теорії особистості. Типи конституції тіла та їх психологічні характеристики. Психоаналітична типологія особистості.

Розділ 2. Практичне застосування візуальної психодіагностики у психологічній практиці.

Тема 7. Основні напрямки візуальної психодіагностики.

Місце і роль фізіогноміки у візуальній психодіагностиці. Історія розвитку фізіогноміки і її сучасна представленість в прикладних дослідженнях. Граматична мова фізіогноміки. Обличчя як об'єкт фізіогномічного і психологічного дослідження.

Тема 8. Френологія, як один з напрямів фізіогномічного вивчення людини.

Тема 9. Візуальна характерологія.

Психологічний профіль. Складання психологічного портрета за методами візуальної психодіагностики. Схема вивчення характеру за методами візуальної психодіагностики.

Тема 10. Зовнішній прояв психологічних особливостей в поведінці людей з різними темпераментами. Візуальна психодіагностика істеричного, епілептоїдного, шизоїдного, паранояльного, тривожного, гіпертимного, емотивного характеру.

Тема 11. Психологія обману.

Поняття обману. Форми обману: замовчування та перекручування інформації. Ознаки та прояви обману. Виявлення обману по вербальним та невербальним ознакам. Детектор обману.

Тема 12. Невербальні комунікації у візуальній психодіагностиці.

Пози тіла та їх значення у комунікативному процесі. Мімічні реакції як форма емоційних проявів.

Тема 13. Жести як сигнали невербальної комунікації. Закони спілкування і характер рухів тіла. Виразні рухи, усмішка. Просодика: характеристики голосу.

Тема 14. Проксеміка: дистанція при спілкуванні. Особливості оформлення життєвого простору (будинки, кімната, кабінет).

Тема 15. Науково-практичне застосування візуальної психодіагностики у практичній діяльності.

обману.										
Тема 12.Невербальні комунікації у візуальній психодіагностиці.	2	2								
Тема 13. Жести як сигнали невербальної комунікації.	2	2								
Тема 14. Проксеміка: дистанція при спілкуванні.	2	2								
Тема 15.Науково-практичне застосування ВПД у практичній діяльності. Підготовка психологічного портрету відомої особистості.	4	4								
Разом за 2 розділом	20	20								
Разом	32	32								

4. Завдання для самостійної роботи для денної форми навчання

№ з/п	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Донаукові напрями візуальної психології:астрологія, фізіономіка.	4
2	Застосування візуальної психології у практиці менеджменту, психології, кінематографі. Передбачено складання реферату на одну з обраних тем. Орієнтовні теми рефератів наведено у розділі 7.	4
3	Типології особистості. Передбачено складання реферату на одну з обраних тем. Орієнтовні теми рефератів наведено у розділі 7.	5
4	Основні напрямки візуальної психології	5
5	Візуальна характерологія по В. Райху	5
6	Візуальні ознаки тілесних блоків. Психологія тілесності.	5
7	Мова та символи невербальних комунікацій Передбачено складання реферату на одну з обраних тем. Орієнтовні теми рефератів наведено у розділі 7.	5
8	Підготовка психологічного портрету відомої особистості.	20
	Разом:	58

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

6.

Методи навчання

Програмою передбачено наступні методи навчання:

- 1) *Лекції*, спрямовані на поглиблення теоретичних знань щодо методів візуальної психодіагностики.
- 2) *Написання реферату* за заданими темами або на тему, запропоновану студентом, яка виходять за межі лекційного матеріалу.
- 3) *Консультація* – форма індивідуальної роботи студента із викладачем, спрямована на вирішення труднощів, які виникли під час вивчення лекційного матеріалу або за наявності бажання студента отримати більш поглиблене знання стосовно предмету навчальної дисципліни.

7. Методи контролю

Для студентів денного відділення

у якості поточного контролю передбачено оцінювання самостійної роботи.

Самостійна робота передбачає виконання таких видів самостійної роботи:

- *Психологічний портрет відомої особистості* (політика, артиста, громадського діяча) за методами візуальної психодіагностики. Психологічний портрет виконується в письмовій формі на аркушах А-4, в розмірі 3-5 сторінок за наступними характеристиками: тип конституції тіла, тип темпераменту, тип характеру, психологічний профіль у вигляді діаграми. Даний вид роботи спрямований на закріплення лекційного матеріалу або перевірку якості самостійного вивчення теоретичного матеріалу.

- *Реферат* на одну з обраних тем (або на тему, запропоновану студентом), які виходять за межі лекційного матеріалу за темами:

1. Конституціональна типологія темпераменту Кречмера і Шелдона.
2. Роль і місце психологічного знання в створенні іміджу людини.
3. Характеристика психологічних типів по К.Юнгу і діагностика їх по зовнішності.
4. Особливості типології характеру людини по В.Райху.
5. Іменологія і нумерологія в системі завдань ВПД.
6. Аналіз звичок людини як діагностична процедура у ВПД.
7. Значення кольору у ВПД.
8. Мова жестів і рухів тіла і ВПД.
9. Характеристика невербального спілкування.
10. Візуальні жести, їх достоїнства і недоліки.
11. Читання характеру по почерку.

Цей вид роботи не є обов'язковим та надає можливість отримати заохочувальні бали за активність під час навчальних занять.

У якості **контрольного семестрового заходу** передбачено складання *заліку*.

Залікова робота є письмовою роботою, яка складається із двох питань.

Перше питання відбиває розуміння матеріалу за теоретичними темами щодо предмету, завдань, етапів розвитку «Візуальної психодіагностики». Друге завдання стосується методів та практичного застосування візуальної психодіагностики.

Роботу розподілено на 20 варіантів. Номер варіанту роботи може бути закріплений за студентом шляхом випадкового вибору або за вибором викладача.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Основні принципи візуальної психодіагностики.
2. Загальна характеристика методів візуальної психодіагностики.
3. Завдання, предмет і методи «Візуальної психодіагностики».
4. Зміст візуальної психодіагностики як загальнонаукового напрямку в області юридичної психології.
5. Історичні коріння візуальної психодіагностики.
6. Роль міждисциплінарного підходу в оформленні комплексного напрямку, пов'язаного з візуальною психодіагностикою.
7. Поняття обману. Форми обману. Ознаки та прояви обману.
8. Виявлення обману по вербальним та невербальним ознакам.
9. Типології особи: традиційні і нетрадиційні підходи.
10. Теорії темпераменту та їх зв'язок з візуальною психодіагностикою.
11. Нейрофізіологічний, конституціональний і функціональний підходи до вивчення особи людини і стилю її поведінки.
12. Функціональні теорії особи (А.Ф.Лазурський, І.П.Павлов, К.Юнг, К.Леонгард).
13. Детектор обману у юридичній практиці. Виявлення обману у залі суду.
14. Типології темпераменту і характеру.
15. Нейро-фізіологічна типологія темпераменту І.П.Павлова та візуальна психодіагностика типів темпераменту.
16. Конституціональні типології темпераменту Шелдона і Крейчмера, зовнішнє представлення цих типів в поведінці людей.
17. Практичне застосування візуальної психодіагностики.
18. Основні напрямки «Візуальної психодіагностики».
19. Місце і роль фізіогноміки у візуальній психодіагностиці людини.
20. Історія розвитку фізіогноміки і її сучасна представленість в прикладних дослідженнях.
21. Невербальні комунікації як засіб візуальної психодіагностики.
22. Френологія, як один з напрямів фізіогномічного вивчення людини.
23. Обличчя як об'єкт фізіогномічного і психологічного дослідження.
24. Кольорова психодіагностика.
25. Історичний нарис розвитку графології.
26. Визначення характеру людини по її почерку.
27. Схема сприйняття людини людиною.
28. Стили самопрезентації.
29. Психологія тіла та тілесності.
30. Самопрезентація та психологія іміджу.
31. Вікові та національні особливості зовнішності людини.
32. Візуальна характерологія. Психологічний профіль людини.
33. Стратегії самопрезентації.
34. Візуальна експрес-оцінка істинності свідчень. Метод психологічного аналізу тверджень по невербальним сигналам.
35. Мова тіла і його рухів як основа ВПД.
36. Мімічні реакції як форма емоційних проявів людини.
37. Жести як сигнали невербальної комунікації.
38. Закони спілкування і характер рухів тіла. Виразні рухи, усмішка.
39. Науково-практичне застосування ВПД у психологічній практиці.
40. Методи візуальної психодіагностики у психологічній практиці.

8.

**Схема нарахування балів
Розподіл балів для денної форми навчання**

Поточний контроль та самостійна робота						Разом	Залік	Сума
Розділ 1			Розділ 2					
T1-2	T3-4	T5-6	T7	T7-14	T15	40	40	80+ (20 – психологічний портрет відомої особистості)= 100
5	5	5	5	15	5			

Психологічний портрет відомої особистості оцінюється у 20 балів (максимально) згідно із наведеними нижче критеріями оцінювання.

Критерії оцінювання Психологічного портрету відомої особистості.

Бали	Критерії оцінювання Психологічного портрету
20	Повний психологічний портрет відомої особистості, який включає наступні критерії: 1)характеристику конституції тіла, 2)темпераменту, 3) характеру, 4) психологічний профіль у вигляді діаграми.
10	Частковий психологічний портрет відомої особистості (відсутність одного з чотирьох критерія).
0-5	Психологічний портрет описує 1-2 критерія.

Студент отримує максимум 5 балів за реферат.

Бали	Критерії оцінювання реферату
5	Матеріал реферату викладено логічно, послідовно, аргументовано, мова є грамотною, наявний науковий стиль викладення матеріалу, студент демонструє вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни та матеріалом за темою. Для підготування реферату використано джерела з основної літератури та додаткового матеріалу або іншомовних джерел. У рефераті повністю розкрито тему. Реферат написано самостійно, з творчим підходом.
3-4	У рефераті не повністю розкрито зміст обраної теми. Матеріал викладено не зовсім логічно, послідовно, аргументовано, мова є не зовсім грамотною, наявний науковий стиль викладення матеріалу, студент демонструє вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни та матеріалом за темою. Реферат написано самостійно, з творчим підходом.
0-2	У рефераті зовсім не розкрито тему, студент показує повну відсутність володіння темою реферату. Реферат написано не самостійно, списаний із інтернету. Студент не орієнтується у початковому матеріалі, який винесено у темі реферату.

Семестровий контроль (залік) проводиться у письмовій формі під час сесії. Завдання містить 2 питання, які потребують розгорнутої та обґрунтованої відповіді. Кожне питання оцінюється у 20 балів, сумарно 40 балів за роботу

Критерії оцінювання залікової роботи

Бали за одне питання	Критерії оцінювання одного питання
20-15	У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійної роботи.
14-10	Відповідь досить повно розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, студент володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі студент має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.
9-5	Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Студент припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом є середнім.
4-1	У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; студент слабо володіє термінологією дисципліни.
0	Відповідь практично відсутня, студент демонструє незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
50 – 100	зараховано
1-49	не зараховано

9.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Щекин Г. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: учеб-метод. пособие. – К.: МАУП, 2007. – 616 с.

Допоміжна література

1. Ди Джонатан. Читаем по лицу. Как узнать характер человека. – М.: ООО ТД «Издательство Мир книги», 2007. – 144 с.
2. Колетт П. Язык мыслей. – М.: Изд-во Эксмо, 2007. – 416 с.
3. Лоуэн А. Психология тела: биоэнергетический анализ тела. – М.: Институт Общегуманитарных исследований, 2006. – 256 с.
4. Михайлова Е. В. Самопрезентация: теории, исследования, тренинг. – СПб.: Речь, 2007. – 224 с.
5. Нельсон О. Язык мимики и жестов. Что это такое? – М.: АСТ, 2007. – 156 с.
6. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли окружающих по их жестам. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. – 288 с.
7. Панасюк А. Ю. Формирование имиджа: стратегия, психотехнологии, психотехники. – М.: Издательство «Омега-Л», 2008. – 266 с.

8. Перельгина Е. Б. Психология имиджа: Учебное пособие. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 223 с.
9. Сандомирский М. Психосоматика и телесная психотерапия. Практическое руководство. – М. : Независимая фирма «Класс», 2005. – 634 с.
10. Степанов С. Язык внешности. – Изд-во Эксмо-пресс, 2000. – 416 с.
11. Тимошенко Г. В., Леоненко Е. А. Знакомство с собой. О чем говорит ваше тело? – М.: Форум: ИНФРА-М, 2006. – 245 с.
12. Уайтсайд Р. О чем говорят лица. – СПб: Питер Пресс, 1997. – 160 с.
13. Тхостов А. Ш. Психология телесности. – М.: Смысл, 2002. – 356 с.
14. Цыганок И. Цветовая психодиагностика. Методическое руководство. – СПб.: Речь, 2007. – 264 с.
15. Щеголев И. Тайны почерка. – СПб.: Питер, 2007. – 128 с.
16. Экман П. Психология лжи. – СПб. : Питер, 1999. – 226 с.
17. Кочева О. Н. Маски, которые мы носим. – Ростов н / Д. : Феникс, 2007. – 222 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.sprinter.ru
2. www.eksmo.ru

Додаток 1.

Завдання та система оцінювання самостійної роботи студентів денної форми навчання, які перебувають у відрядженні у зв'язку з академічною мобільністю

Види та зміст самостійної роботи	№ з/п	Зміст самостійної роботи	Кільк год
	1	Донаукові напрями візуальної психології: астрологія, фізіономіка.	4
	2	Застосування візуальної психології у практиці менеджменту	4
	3	Типології особистості.	5
	4	Основні напрямки візуальної психології	5
	5	Візуальна характерологія по В. Райху	5
	6	Візуальні ознаки тілесних блоків. Психологія тілесності.	5
	7	Мова та символи невербальних комунікацій Практичне застосування візуальної психодіагностики у діяльності психолога	5
	8	Підготовка психологічного портрету відомої особистості. Разом:	20 58
Термін виконання	перша декада листопада, друга декада грудня		
Форма контролю	(звіт, письмова робота) та куди надсилати (Lisenaya301163@gmail.com)		
Система оцінювання			

10-9 балів	<p>послідовно, аргументовано, мова є грамотною, наявний науковий стиль викла матеріалу, студент демонструє вільне володіння термінологічним апаратом дисциплі матеріалом за темою. Студент вільно відповідає на додаткові питання за темою доп Для підготування доповіді використано джерела з основної літератури та додатк матеріалу або іншомовних джерел.</p>
6-8 балів	<p>У доповіді повністю розкрито зміст обраної теми. Матеріал викладено лс послідовно, аргументовано, мова є грамотною, наявний науковий стиль викла матеріалу, студент демонструє вільне володіння термінологічним апаратом дисциплі матеріалом за темою. Студент має труднощі із формулюванням відповідей на дода питання за темою доповіді.</p>
3-5 балів	<p>Зміст доповіді неповністю розкриває зміст обраної теми. Матеріал викладе порушенням логіка або послідовності, мова є побутовою. Загалом присутнє термінологічним апаратом дисципліни та матеріалом за темою. Студент має трудн формулюванням відповідей на додаткові питання за темою доповіді.</p>